

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1888. Första Kammaren. N:o 7.

Fredagen den 17 Februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 10 i denna månad.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

N:o 6, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förändrad lydelse af 34 och 144 §§ konkurslagen den 18 september 1862; samt

N:o 7, med begäran om utarbetande af förslag till ny kyrkolag m. m.

Anmälades och bordlades lagutskottets utlåtanden:

N:o 13, i anledning af väckta motioner i fråga om förnyelse af inteckning samt om vitsord åt fastighetsbok vid utfärdande af gravationsbevis; och

N:o 14, i anledning af väckt motion om ändringar i 130 § konkurslagen samt 23 kap. 3 § strafflagen.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran konstitutionsutskottets den 15 i denna månad bordlagda memorial n:o 1; hvarefter på framställning af herr grefven och talmannen beslöts, att detta memorial skulle på föredragningslistan till det sammanträde, som komme att hållas nästa onsdag, uppföras främst bland de två gånger bordlagda ärendena.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran bankoutskottets den 15 i denna månad bordlagda memorial n:is 2 och 3 äfvensom lagutskottets samma dag bordlagda utlåtande n:o 12.

Ledighet från riksdagsgörömålen beviljades herr *Sandberg* under tre veckor från och med den 23 och herr *Nordenfält* under nio dagar från och med den 20 i denna månad.

Justerades ett protokollsutdrag för detta sammanträde, hvarefter kammaren åtskildes kl. 2,38 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Lördagen den 18 Februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

*Angående
tiondefrihet
för Höganäs
stenkolsverk.*

Upplästes till justering protokollet för den 11 i denna månad.

Grefve Strömfelt: Vid justeringen af nu upplästa protokoll ber jag att få lemna några upplysningar i sak angående en af de frågor, hvarom protokollet handlar, och jag anhåller vördsamt hos kammaren, att dessa meddelanden må få åtfölja protokollet till statsutskottet.

Jag visste sedan flere år, att en dom i Högsta domstolen var fallen, angående Höganäsverkens privilegier, så sent som på 1880-talet, men fann icke reda på densamma, då ärendet här var föremål för kammarens öfverläggning. Jag har den emellertid nu, och den är af den största vikt för frågans rätta bedömande. Af relationen öfver målet, som återfinnes i Holms juridiska arkiv, framgår, att stenkolsverket visserligen icke, såsom en talare här under diskussionen uppgaf, städse arbetat — genom inköp af hemman — under egen grund. Af handlingarne i målet framgår, att bolaget på 1870-talet arbetade ur tre schakt: »Prins Carl», »Kronan» och »Ruuth», och det var endast schaktet »Prins Carl», som blifvit upptaget *dels* å bolagets eget jordområde, *dels* å annan jordegares mark. »Kronan» och

»Ruuth» voro båda neddrifna på andra jordegares områden. Samma årtionde instämde tre hemmansegare i Långaröd och en i Plöninge stenkolsverket till Luggude häradsrätt, den senare emedan arbetet då var inkommet under hans grund. Desse målsegare yrkade, att, »när bolagets grufarbete i jorden öfverskridit den gräns, som uti grufvestadgans 24 § bestämdes, utan att bolaget derom underrättat vederparterna», bolaget måtte tillförbindas att ersätta målsegarne för den fyndighet, bolaget under deras egoområde upptagit. Genom utslag den 20 juli 1878 fälde häradsrätten den dom, att, bland åtskilliga uppräknade skäl, bolaget, »*jemlikt de af detsamma förvärfvade privilegier* och sedan de deruti stadgade förbehåll om jordegarnes hörande blifvit iakttagna», egt rätt att, på sätt som skett, upptaga schakt och deri, utan sådan anmälan, som grufvestadgans 24 § omnämnde, under jorden verkställa kolbrytning.» Alltså: häradsrätten dömde, att Höganäs arbetade under skydd af privilegier.

*Angående
tiondefrihet
för Höganäs
stenkolsverk.
(Forts.)*

Vidare framgår af relationen af detta mål, att bolaget förededde följande handlingar för att bestrida käromålet, och alldeles samma handlingar, hvilka jag inför herrarne här under diskussionen uppläste, hvilka handlingar ligga till grund för Höganäsverkets ännu egande privilegier, nemligen: bergskollegiets resolution den 18 februari 1737 hvarigenom vissa uppräknade herrar meddelats privilegium att »upptaga, försöka och bearbeta de stenkolsgrufvor och brott, som förefunnos vid Helsingborg jemte de flera ställen der i orten, som de kunde anträffa och påfinna»; bergskollegiets bref den 29 mars 1738, innehållande, att berörda privilegium blifvit utsträckt till Wallåkra samt trakten deremellan och Landskrona; Kongl. Maj:ts resolution den 6 maj 1788, innefattande »stadfästelse för friherre E. Ruuth och hans rättsinnehafvare å berörda, på honom transporterade privilegier till stenkols eftersökanden; bergskollegiets den 14 november 1788 meddelade utslag, hvori på ansökan af friherre Ruuth förklarats, »att Luggude och Rönnebergs härad skulle anses såsom ett — för det på 1737 och 1738 års genom resolutionen den 6 maj 1788 stadfästade privilegier grundade stenkolsverk — utstakadt och fastställt distrikt, inom hvars gränser friherren hade att tillegna sig och åtnjuta alla de förmåner och rättigheter, *dessa privilegier* medförde». Således bestämdes i denna bergskollegiets resolution, att nästan hela den stenkolsförande formationen utgjorde *ett utmål* för Höganäsverket. Nu är väl alldeles klart, att af detta framgår, att stenkolsverkets styrelse egde kunskap om att Höganäsverket innehade privilegier, erkände dessa privilegier och, vid tillfälle af behof, har begagnat dem för att vinna sitt mål gent emot jordegarne, hvilket styrelsen ock *på grund af dessa privilegier* gjorde, trots att den talare, som representerar verket här i kammaren, påstod motsatsen.

Hofrätten faststälde den 30 april 1880 häradsrättens utslag och högsta domstolen fälde dom den 31 mars 1881, deri, bland andra domskäl, förekommer följande: »Alldenstund de för Höganäs stenkolsverk genom bergskollegiets resolutioner den 18 februari 1737, den 29 mars 1738 och den 14 november 1788 *meddelade privilegier* innehålla, att privilegiernas innehafvare egde att upptaga, försöka och bearbeta stenkolsgrufvor inom Luggude och Rönnebergs härad, som

Angående
tiondefrihet
för Höganäs
stenkolsverk.
(Forts.)

skulle betraktas såsom ett för nämnda stenkolsverk utstakadt och fastställt distrikt, inom hvars gränser privilegiernas innehafvare hade att tillägna sig och åtnjuta omförmälda förmåner och rättigheter; samt af privilegiernas berörda innehåll måste anses följa, att särskildt anvisande genom vederbörande myndighet af utrymme för grufarbetet icke erfordrats i annat fall, än att öfverenskommelse derom ej kunde med någon jordegare träffas, och att, der sådan öfverenskommelse blifvit ingången, densamma medförde för *privilegiernas innehafvare mot jordegaren* enahanda rätt, som om utmål å den senares mark af behörig myndighet anvisats och tilldelats». Och så fastställdes Hofrättens dom i här omförmälda fråga.

Häraf följer väl alldeles otvetydigt, att detta stenkolsverk ännu i dag innehafver stora privilegier, hvilka stenkolsverket aldrig afsagt sig. Ty högsta domstolens dom kan väl icke af någon jäfvas till sitt resultat och de verkningar, den har. Högsta domstolen har sagt, att detta stenkolsverk har privilegier, och då måtte det väl innehafva sådana ännu i dag, då ingenting derefter inträffat, som beröfvat verket desamma.

Slutligen ber jag att få göra en anmärkning med afseende å formuleringen af det beslut, som kammaren med afseende på denna fråga har fattat. Det gick så hastigt vid formuleringen, att jag icke hann tillräckligt noga begrunda hvad den innehöll, innan jag afstod från mitt yrkande och instämde i herr Wærns. Der står, att verket skall ställa sig 1886 års stadga till efterrättelse i fråga om upptagande af »nya stenkolsgrufvor». »Stenkolsgrufva» är en teknisk term, som i stenkolslagstiftningen betyder detsamma, som ett utmål. Om jag har t. ex. 400 utmål, så har vid utmålsförrättningen hvarje af dessa utmål erhållit ett namn, som alltid slutar på »grufva», såsom t. ex. Långgrufvan, Fribytargrufvan o. s. v. När nu högsta domstolen fält den dom, att Höganäs-verket innehafver nästan hela den kända stenkolsförande formationen såsom *ett* utmål, och med utmål enligt min uppfattning måste menas detsamma, som stenkolsgrufva, så kan i sjelfva verket aldrig kammarens beslut, med bibehållande af uttrycket »nya stenkolsgrufvor», komma till någon verkställighet, sådan som kammaren dermed afsett. Jag ber derföre att få fästa statsutskottets uppmärksamhet på, att detta uttryck, för att beslutet må kunna blifva en verklighet, bör förändras till *nya stenkolschakt*. När utmålet består af måhända några geografiska mil, samt grufvor och utmål äro detsamma, så kan man ju slå ned ända till några tusen schakt och ändå arbeta i samma grufva.

Jag anhåller, att detta mitt yttrande måtte få till statsutskottet medfölja.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, blef på gjord proposition grefve Strömfelts nu afgifna yttrande hänvisadt till statsutskottet, hvarefter det upplästa protokollet godkändes.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Riksdagens sistlidne år församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af

statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning år 1886.

Företogs val af tjugufyra ledamöter i den nämnd, som, enligt 103 § regeringsformen och 69 § riksdagsordningen, eger att döma, huruvida högsta domstolens samtliga ledamöter gjort sig förtjente att i deras viktiga kall bibehållas; och befunnos efter valförrättningens slut hafva blifvit till ledamöter i nämnden utsedde:

Herr <i>von Baumgarten</i>	med 60 röster
» <i>Björnstjerna</i>	» 60 »
» <i>Boström, F. A.</i>	» 60 »
Friherre <i>De Geer</i>	» 60 »
Herr <i>Dickson</i>	» 60 »
» <i>Falk, W.</i>	» 60 »
» <i>Gilljam</i>	» 60 »
» <i>von Hedenberg</i>	» 60 »
» <i>Jönsson, P.</i>	» 60 »
Grefve <i>Lewenhaupt</i>	» 60 »
Herr <i>Lothigius</i>	» 60 »
» <i>Mallmin</i>	» 60 »
» <i>von Post</i>	» 60 »
» <i>Sandberg</i>	» 60 »
» <i>Stephens</i>	» 60 »
» <i>von Strokirch</i>	» 60 »
» <i>Sundström</i>	» 60 »
» <i>Tamm, H. P. P.</i>	» 60 »
» <i>Unger, A.</i>	» 60 »
» <i>Wallberg</i>	» 60 »
Grefve <i>Barnekow, A. G.</i>	» 59 »
Herr <i>af Burén</i>	» 59 »
» <i>Nyström</i>	» 59 »
» <i>Rundbäck</i>	» 59 »

Företogs val af sex suppleanter för de af kammaren utsedde ledamöter i den nämnd, som eger att döma huruvida högsta domstolens samtliga ledamöter gjort sig förtjente att i deras viktiga kall bibehållas; och befunnos efter valförrättningens slut hafva blifvit till suppleanter utsedde:

Herr <i>Söderberg</i>	med 37 röster
» <i>Orwall</i>	» 37 »
» <i>Ekdahl</i>	» 37 »
» <i>Näsström</i>	» 37 »
» <i>Christensson</i>	» 37 »
» <i>Bohnstedt</i>	» 35 »

sedan ordningen mellan dem, som erhållit lika antal röster blifvit genom lottning bestämd.

Företogs val af tolf valmän för utseende af komiterade för tryckfrihetens vård; och befunnos efter valförrättningens slut hafva blifvit till valen utsedde:

Herr <i>Anderson, Albert</i>	med 40 röster
» <i>Bergius</i>	» 40 »
» <i>Gilljam</i>	» 40 »
Friherre <i>von Kræmer</i>	» 40 »
Grefve <i>Lewenhaupt</i>	» 40 »
Herr <i>Lindahl</i>	» 40 »
Friherre <i>Tamm, G.</i>	» 40 »
» <i>Richter</i>	» 40 »
» <i>Törneblad</i>	» 40 »
» <i>Samzelius</i>	» 40 »
» <i>Sjöcrona</i>	» 40 »
Grefve <i>Strömfelt</i>	» 40 »

Företogs val af tre suppleanter till kammarens valmän för utseende af komiterade för tryckfrihetens vård; och befunnos efter valförrättningens slut hafva blifvit till suppleanter utsedde:

Herr <i>Huss</i>	med 26 röster
» <i>Ekenman, W. N.</i>	» 26 »
» <i>Almström</i>	» 26 »

sedan ordningen mellan dem blifvit genom lottning bestämd.

Företogs val af en suppleant i konstitutionsutskottet efter herr von Strokirch; och befans efter valförrättningens slut dertill hafva blifvit utsedd:

Herr <i>Engström</i>	med 28 röster.
----------------------------	----------------

Företogs val af en suppleant i statsutskottet efter herr Cederberg; och befans efter valförrättningens slut hafva blifvit utsedd:

Herr <i>Ljungqvist</i>	med 23 röster.
------------------------------	----------------

Företogs val af en suppleant i lagutskottet efter herr Huss; och befans efter valförrättningens slut dertill hafva blifvit utsedd:

Herr <i>Andersson, G.</i>	med 21 röster.
---------------------------------	----------------

Föredrogs å nyo och godkändes bankoutskottets den 15 och 17 innevarande februari bordlagda memorial n:o 2, angående verkställd granskning af riksbankens tillstånd och förvaltning;

hwarefter kammaren på framställning af herr grefven och talman-
nen beslöt att, derest frågan om décharge för fullmäktige i riks-
banken blifvit af Riksdagen slutbehandlad före onsdagen den 29
innevarande månad, vid det sammanträde, som nämnde dag komme
att hållas, anställa val af elektor och suppleanter för utseende af
Riksdagens fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jemte
deras suppleanter.

Föredrogs å nyo och godkändes bankoutsrottets den 15 och 17
innevarande månad bordlagda memorial n:o 3, med anledning af gjord
framställning om ytterligare anslag för ombyggnaden af riksbankens
hus i Göteborg.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 15 och 17 i denna månad
bordlagda utlåtande n:o 12, i anledning af väckt motion om ändring
af 7 kap. 3 § strafflagen.

*Ifrågasatt
ändring af
7 kap. 3 §
strafflagen.*

Herr Wærn: Lagutskottet har afstyrkt den af mig föreslagna
motionen. Jag skall tillåta mig att något granska de skäl, på hvilka
detta har skett.

Utskottet säger i första rummet, »att det skäl som anförts, att
derigenom ekonomisk vinst skulle tillskyndas arbetare och arbetsgif-
vare, förlorar icke oväsentligt af den vikt, det må ega, då man be-
sinnar, att antalet af de helgdagar, hvilka kunna inträffa å annan dag
än söndag, är jemförelsevis ringa». Det är sant, om man jemför
oss med Italien och Spanien, eller med andra ord de katolska länder,
som verkligen hålla sina högtidsdagar i helgd, och det är ännu mera
sant, om man jemför våra förhållanden med hvad som existerar inom
den grekiska kyrkan, särskildt i Ryssland, der allt arbete är förbju-
det å högtidsdagar. Alla de statsekonomer, som skrifvit om de ryska
förhållandena, hafva varit ense derom, att detta firande af de ständigt
återkommande högtidsdagarna varit ett ibland de största hindren för
uppkomsten af den ryska industrien. — Men det är icke sant, om
man jemför oss med Frankrike, der seden brutit allt afseende på helg-
dagar. Det är icke heller sant, om man jemför oss med England
och de öfriga Brittiska länderna, äfvensom Nord-Amerika. I dessa
länder arbetar man fullkomligt fritt å helgdagarna och jag tror också,
att förhållandet är nära nog detsamma inom de reformerta länderna,
t. ex. Tyskland. Men det är just med dessa sistnämnda länder, som
vi hafva att frukta en konkurrens och således kunna vi icke säga att
det, med afseende på dem, är en obetydlighet.

Här är egentligen icke fråga om, huruvida det är en obetydlig-
het eller icke i afseende på ett antal dagar, som i andra länder hål-
las heliga, utan här gäller om betydelsen för dem, som drabbas af
förbudet, är ringa eller icke. Handverkare, fabriksidkare och andra,
hvilkas arbete tål uppskof, förbudas att arbeta på högtidsdagar och

*Ifrågasatt
ändring af
7 kap. 3 §
strafflagen.
(Forts.)*

beröfvas sålunda den inkomst, som de, förutsatt att de arbetat på dessa dagar, skulle haft. Att bedöma huruvida detta är för dem kämbart eller icke, tror jag icke vara lättare eller svårare än att bedöma, huru förhållandet skulle vara för oss, ifall vi under högtidsdagarne skulle förbjudas allt hemarbete. Huru skulle det gå t. ex. för köpmannen, om han icke under högtidsdagarne finge sköta sin korrespondens, och huru skulle det gå för fabriksidkaren, om han icke skulle få göra ett arbete, som tål uppskof, och huru skulle det kännas för dem och alla andra, som blefve beröfvade inkomst under en vecka af året, det vill säga deras inkomst skulle minska med ungefär 2 gånger deras bevillning. I detta förhållande står nemligen 7 till 300. Jag tror, att, om det blefve lag, de skulle tycka detta icke vara någon ringa summa af oväsentlig vikt. Sådant är dock verkligen förhållandet med dem, som äro absolut beroende af sin arbetsförtjenst.

Utskottet säger vidare, att arbetsförbudets upphäfvande skulle minska de ifrågavarande dagarnes »yttre helgd». Jag har icke riktigt klart för mig, hvad som menas med yttre helgd. Går jag en helgdag omkring här i Stockholm, så ser jag visserligen, såsom ett tecken af yttre helgd, att boddörrarne och handverkslokalerna äro stängda samt att mycket få körande finnas på gatorna, men jag ser äfven talrika människoskaror, som, fullkomligt sysslolösa, drifva omkring. Det är allt. Jag skall ytterligare nämna ett förhållande, som förekommer på dessa högtidsdagar och som kanske gifver ett annat begrepp om deras yttre helgd. Enligt 12 § ordningsstadgan för rikets städer är det tillåtet att hålla kugelbana öppen på högtidsdagar under andra tider än då allmän gudstjenst hålles, men en arbetslokal måste under samma tid hållas stängd. Detta kan väl icke vara annat än ett högst oegentligt förhållande.

Jag skall be att få påpeka en annan sak, som först rättade min uppmärksamhet på åtskilliga oegentligheter i afseende å de förhållanden, hvarom nu härom är fråga. För några år sedan hade jag ännu icke sett Tullgarn, och då jag i tidningarne såg annonseradt, att en ångbåt skulle annandag pingst ditgå, ämnade jag medfölja densamma. Tiden för afresan var utsatt till kl. 8 på morgonen. Då jag en stund förut kommit ombord på båten, såg jag att man höll på med att duka ett bord omedelbart nedanför akterdäcket. Jag frågade då betjeningen huruvida der skulle serveras kaffe, men till min synnerliga förvåning svarade han: »nej, här skola punschbälarne stå». Och dock var kl. icke fullt 8 på morgonen. Det finnes således ganska många oegentligheter, som bevisa, att det icke är så mycket bevändt med den yttre helgden. Mig förefaller det som en sann gudaktighet för att fira åminnelse dagar vore det, som behöfdes för att gifva dem den yttre helgden.

Ett inkast, som är af större vikt och som utskottet närmast här efter anfört, är, att »en stor del af den i annans tjänst anställda arbetande befolkningen skulle ju tydligen derigenom hindras att deltaga i den allmänna gudstjensten».

Detta erkänner jag vara ett väsentligt inkast. Min öfvertygelse är dock den, att i det fallet beror det icke på plikten, utan det beror

snarare på den gudsfruktan, som finnes inom landet, och den anser jag vara stark nog, att befolkningen af egen vilja går i kyrkan.

Jemför man föreställningen härom med tillståndet sådant det är, så tror jag man kan få ganska stora betänkligheter huruvida förbudet är så synnerligen lämpligt. Det torde vara för alla bekant, att såväl järnvägs- som i synnerhet ångbåtsbetjening har arbete under de stora helgerna pingst och midsommar. Samma är förhållandet med betjeningen på hotell och utvårdshus, vid kugelbanor och andra förlusteställen. Detta får passera, men om någon fattig handtverkare vill anställa arbete under samma tid, skall han derföre pliktfällas. Detta förefaller mig vara högst oegentligt.

Utskottet säger vidare: »det vore väl äfven att befara, att, då hitintills i vårt land helgdagar och söndagar ansetts i alla afseenden likställda, söndagens helighållande icke skulle vinna på förändringen». Jag vet naturligen icke med säkerhet, huru härmed kunde blifva förhållandet; men jag tror att vi kunna bedöma det deraf, att afskaffandet af tredje- och fjerdedagarne samt skärtorsdagen icke haft något menligt inflytande på de tre stora högtidernas hållande i helgd.

Från andra länder har man den alldeles bestämde erfarenheten, att söndagen hålles mest i helgd hos dem, hvilka icke fira högtidsdagar. Så är förhållandet uti England, Skottland samt förenta Staterna. Dessa hålla söndagen i större helgd än vi. Deremot anse de det icke vara ett brott att arbeta på åminnelse dagar. Men vi kunna gå närmare med våra undersökningar och jemföra de blifvande förhållandena med de varande. I England har jag många gånger sett, att tiderna för utfärder eller andra nöjen vid pingsttiden varit strängt inskränkt till annandagen, men slår jag i årgångar af svenska tidningar upp annonserna strax före pingsthelgen så finner jag alltid ofelbart, att de inbjuda till utfärder eller förlustelser under »pingsthelgen». De omfatta således äfven pingstdagen, på hvars helgd den påbjudna sysslolösheten under annandagen verkar menligt. Alldeles samma förhållande inträffar äfven när midsommardagen inträffar på en lördag eller måndag. Under namn af »midsommarhelgen» tages då ock söndagen i anspråk för mer eller mindre bullersamma nöjen.

Utskottet säger vidare: »mot förslaget kan ock göras gällande den anmärkning, som alltid gjorts mot förut framställda förslag om indragande af vissa helgdagar, nemligen att arbetaren väl behöfver en eller annan hvilodag utöfver söndagarne; och denna anmärkning träffar det nu föreliggande förslaget så mycket starkare, som det i denna punkt går längre än de flesta andra, som förut framkommit i ämnet». Jag tror för min del, att det är sed och gudsfruktan som, bättre än hvilket absolut förbud och hvilken lagförändring som helst, bidrager till att de stora högtiderna, juldagen med flera hållas i helgd. Hvad beträffar midsommar, är det ganska säkert, att hvarken lagförändringar eller något annat skulle kunna hindra folket att på denna dag roa sig, uppressa majstänger och dansa. Icke en enda majstång mindre skulle blifva upprest om förbudet mot arbete på helgdagarne upphäfdes. Det är seden, som är sådan. Tager jag bort plikten betyder detta icke det minsta. Det är väl också bättre att arbeta än

*Ifrågasatt
ändring af
7 kap. 3 §
strafflagen.
(Forts.)*

att fördrifva sin tid med att läsa rafflande artiklar i skandaltidningarna eller den så kallade usla romanlitteraturen, och annat dylikt.

Jag kan därför icke inse annat, än att denna lagförändring vore synnerligen välgörande och min åsigt är, att det är arbete och lättja, som äro hvarandras motsatser, men det är icke arbetsamhet, som utgör motsatsen till gudsfruktan, utan de äro tvärt om mycket väl förenliga. Om den af mig föreslagna lagförändringen kommer till stånd, skulle den helt säkert skaffa en mängd personer en välbehöflig arbetsförtjenst och borttaga en skenhelighet, som består deri, att vi under förebärande af fromhet förbjuda somliga att på det mest hyggliga sätt göra det, som vi tillåta andra att göra på ett bullersamt och stundom mindre anständigt vis.

Jag anhåller därför, herr grefve och talman, om afslag på utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herr Sjöcrona: Då den ärade motionären åt lagutskottets motiv behagat egna en ganska utförlig granskning, torde det tillåtas mig att äfven å min sida något granska hvad han anfört såsom skäl för sitt förslag.

Motionären har till en början yttrat att »i den mån de lediga stunderna på helgdagarna icke användas till religiösa betraktelser och böner, har förbudet mot arbete blifvit oegentligt», och att »det utom arbetet finnes mångfaldiga sysselsättningar och tidsfördrif, som afhålla människor från andaktsöfningar, och att bland dem brännmärka endast det i och för sig berömvärda arbetet måste vara i hög grad orätt». Jag tror, att detta innebär en ganska stor missuppfattning. Stadgan- det i 7 kap. 3 § strafflagen om böters påföljd för den, som »å sön- eller högtidsdag, emellan klockan sex om morgonen och klockan nio om aftonen, *idkar* handverk eller annat arbete, som uppskof tåla kan», åsyftar, enligt mitt förmenande, visserligen icke att brännmärka arbetet såsom något det der särskildt skulle vara mindre lämpligt på sön- eller högtidsdagar, utan dermed kan väl icke menas annat än att lagstiftaren velat i första rummet skydda den tjenande befolkningen, fabriksarbetarne och andra, som äro beroende af sina arbetsgifvare, från *tvånget* att arbeta på sön- eller högtidsdagar, och för det andra åt sådana dagar bereda den stillhet och ro, som då böra vara rådande. Ingalunda kan jag föreställa mig, att det skulle falla någon domare eller åklagare in att stämpla såsom brottsligt, om en person i all stillhet och utan att störa någon annan på en sådan dag egnar sin tid åt ett andligt eller kroppsligt arbete hemma på sitt eget rum, icke heller känner jag något exempel derpå att någon blifvit för sådant tilltalad, och det är, enligt mitt förmenande, fullkomligt riktigt och öfverensstämmande med den allmänna uppfattningen af detta förhållande.

Vidare har motionären sagt, att »det är hans och mångas tro, att upphäfvandet af förbudet mot arbete på helgdagarne skulle föranleda söndagens hållande i större helgd». Då han *här* endast talat om, hvad han *tror*, så kan jag naturligtvis icke bestrida, att han verkligen tror så, och till svar derpå endast yttra, att jag och hela lagutskottet med mig deremot tro eller åtminstone befara, att, om det arbete, som

nu är förbjudet, kunde tillåtas på högtidsdagarne, detta skulle alstra den uppfattningen, att då vore det lika väl tillåtet äfven på söndagen.

Derefter yttras, att, »om derföre bibehållandet af detta förbud icke anses påkalladt af religiösa skäl, finnas starka verldsliga för dess upphäfvande. I främsta rummet torde man böra erinra sig det gamla ordspråket, att »fåfång gå lärer mycket ondt», och att för många firandet af högtidsdag medför bristande arbetshåg nästa dag». Det är beklagligtvis nog sant att många, isynnerhet de yngre, mycket illa använda hvilodagen. Men jag vågar bestämdt påstå, att så icke är förhållandet med de flesta, ty de använda nog högtidsdagen till gudstjenstens firande, till välbehöflig hvila och vederqvickelse från arbetet och till att njuta af familjelifvets lycka.

Derpå säges det, att »ännu mera afseende förtjenar den förlust af arbetsprodukt, som föranledes af de många helgdagarne», och då det sedermera säges, att under första hälften af året skulle, om arbete på helgdagarne vore tillåtet, fem procent mer i arbetsprodukt vinnas, så måste man deraf sluta, att motionären anser, att helgdagarne skulle utgöra fem procent af antalet dagar på första hälften af året. Men nu är, som bekant, antalet högtidsdagar, som icke infalla på söndag, nio och bland dessa nio äro jul- och långfredagen inberäknade. Med afseende å dessa sistnämnda har motionären själf uttryckt tvifvel, huruvida det kunde vara lämpligt att för dem borttaga arbetsförbudet, i det han sagt att, då han ingalunda ville åstadkomma förargelse, så öfverlemnar han till lagutskottet att bedöma, huruvida af nämnda skäl förbudet mot arbete under nämnda båda dagar bör anses fortfarande lämpligt, i hvilket fall hans förslag är att anse såsom endast gällande öfriga högtidsdagar. Jag tror, att det skulle väcka *mycken* förargelse, om man nu ville upphäfva arbetsförbudet för juldagen och långfredagen, hvadan vi gerna kunna lemna dessa dagar ur räkningen. Då återstå sju dagar, af hvilka sex infalla på första hälften af året och endast en på senare halfåret, nemligen annan dag jul. Men sex dagar af 182 göra icke fem utan 3,3 %, och när det är fråga om procent, är detta visserligen en ganska betydlig skilnad. Men man bör härvidlag taga i beräkning året i dess helhet, och då utgöra högtidsdagarne icke mer än två procent af årets alla dagar. Nu medgifver jag gerna, att två procent af de svenske arbetarnes hela arbete, utgöra en högst betydlig produkt. Men jag tror, för min del, att förlusten ingalunda motsvarar två procent, ty man måste väl taga i betraktande, att, sedan arbetaren en och annan gång åtnjutit en eller två på hvarandra följande dagars fullkomlig hvila, han återgår till sitt arbete med stärkta kropps- och själskrafter, och om så förhåller sig, är det möjligt, att högtidsdagarne snarare medföra vinst i arbetsprodukt än förlust.

Om jag således i någon mån visat, att de af motionären åberopade skälen icke äro synnerligen hållbara, så tror jag mig kunna yrka bifall till lagutskottets förslag, och får dervid ytterligare åberopa de skäl, som utskottet i sitt betänkande anført, nemligen: att det synes oegentligt att å ena sidan bibehålla dessa helgdagars egenskap af kyrkliga högtidsdagar men å andra sidan frångå dem den yttre helgden af den borgerliga lagens förbud mot arbete på sådana dagar;

*Ifrågasatt
ändring af
7 kap. 3 §
strafflagen.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändring af
7 kap. 3 §
strafflagen.
(Forts.)*

att genom detta förbuds borttagande den tjänande befolkningen skulle kunna hindras från beivrande af gudstjensten; att »mot detta förslag kan ock göras gällande den anmärkning, som alltid gjorts mot förut framställda förslag om indragande af vissa helgdagar, nemligen att arbetaren väl behöfver en eller annan hvilodag utöfver söndagen»; och slutligen att »denna anmärkning träffar det nu föreliggande förslaget så mycket starkare, som det i denna punkt går längre än de flesta andra, som förut framkommit i ämnet». Såsom herrarne torde erinra sig, ansåg sig 1885 års lagutskott icke kunna föreslå indragning af flera än två helgdagar, nemligen Heliga tre konungars dag och Mariæ bebådelsedag.

Jag yrkar bifall till lagutskottets förslag.

Herr Pettersson: Jemte det jag instämmer uti hvad lagutskottet och dess ärade ordförande anført, ber jag ytterligare få göra några erinringar.

Motionären har talat om Ryssland och dess många helgdagar. Äro de verkligen så många, så bekräftar sig det gamla ordspråket: »för mycket och för litet skämmer allt».

Han har äfven talat om England och Amerika. Men i dessa länder har man en mycket strängare uppfattning af sabbaten än hos oss, ehuru jag icke vet, om, såsom vi, äfven de hafva ett kyrkoår med sina perikoper. I vårt land, såsom motionären här påpekat, har uppfattningen af sabbaten beklagligtvis tagit en alltför fri rigtning, så att verkligen en inskränkning i denna fria rigtning bör göras. Hvad på staten ankommer i såväl posten som isynnerhet jernvägarne, borde ock en inskränkning i sabbatsarbetet kunna ske. Dermed och genom inskränkning å sön- och högtidsdagar af de många lustfärderna, till hvilka ock ej sällan uppmuntras genom då nedsatta biljettpris, skulle ock otvifvelaktigt mer sabbatsfrid beredas. Emellertid stå helgdagarne, åtminstone ännu, högt i vårt folks medvetande, just för de frälsningsfakta, som på dessa dagar behandlas, högre än de vanliga söndagarne. Skulle dessa högtidsdagar nedsättas, på sätt motionären föreslagit, så skulle otvifvelaktigt deraf följa, att sabbatens anseende ännu mera skulle sjunka. Han har förmenat, att gudsfruktan och seden nog skulle uppehålla helgdagarne såsom t. ex. juldagen. Med sådant skäl skulle man ock kunna yrka på borttagande af lagens skydd för söndagen. Finge gudsfruktan och kristlig sed göra sig tillbörligt gällande, behöfdes ingen borgerlig strafflag. Det finnes emellertid åtskilligt mindre godt folk, som behöfver yttre skrankor för att hållas inom tillbörlig respekt för samhället och församlingen. Att af orden i lagen: »Sex dagar skall du arbeta och göra alla dina gerningar», men: »Tänk på hvilodagen, att du helgar honom» draga den slutsatsen, att några helg- eller högtidsdagar ej hafva samma heliga lag för sig, är alldeles falskt; ty enligt Moses' lag funnos utom sabbaten äfven högtider: påsk, pingst, nyårsdag, den stora försöningsdagen, löfhyddohögtiden, på hvilka intet arbete skulle göras (2 Mos. 23), ja ock sabbats- och jubelår (2 Mos. 25).

Äfven har här talats om Frankrike. Men jag undrar verkligen,

om i religiöst afseende detta land bör betraktas såsom någon mönsterstat.

Norra Tysklands reformerta länder hafva jemväl omnämnts. Men härvid vill jag särskildt fästa uppmärksamheten på det lutherska Württemberg, hvars kyrkliga förhållanden stå i närmaste lighthet med vårt lands, och der, mine herrar, finnas ännu flera högtidsdagar på året än hos oss.

I sin motion framhåller motionären såsom synnerligen menligt, om helgdag inträffar andra dagen före eller andra dagen efter en söndag. Nu äro några af våra högtidsdagar, om de ock äro fasta i den mening, att de infalla på en viss månadsdag, i den mening dock rörliga, att de kunna infalla på olika dagar i veckan; hvilket icke är förhållandet med långfredagen, som alltid infaller andra dagen före en söndag, påskdagen, och, alltifrån kristna kyrkans äldsta tider och ännu i dag betraktas såsom en af de förnämsta bland alla årets kyrkliga högtidsdagar. Då vi dessutom af Nya Testamentets evangelium veta, hvilken vidlyftighet der egnas Kristi lidande och död jemte hans uppståndelse, och huru dessa frälsningsfakta i deras betydelse särskildt betonas i de apostoliska breffven, så torde det vara så mycket mindre skäl att antaga en lag, hvarigenom denna kristenhetens stora högtidsdag skulle, på sätt motionären föreslagit, nedsättas och ansvarsfritt få störas. Af gammalt kallades hela den vecka, i hvilken långfredagen infaller, dymbelveckan, när tysthet då skulle iakttagas; enligt motionen skulle icke ens en dag, den betydelsefullaste, få åtnjuta lagens skydd att vara ostörd.

Jag kan på intet sätt instämma uti motionärens förslag, utan yrkar bifall till lagutskottets afstyrkande hemställan.

Herr Stephens: Då i denna fråga England framhållits såsom exempel derpå, att så många helgdagar icke skulle vara af nöden, så vill jag nämna, att erfarenheten der går i en annan riktning, enär allmänna opinionen i detta land begärt ett ökad antal helgdagar. Härigenom hafva dessa, så kallade »bank-holidays» uppkommit i syfte att bereda den arbetande befolkningen en välbehöfelig hvila, emedan, till följd deraf att helgdagarne blifvit så betydligt inskränkta, dessa icke räckte till att lemna folket den förströelse, som i synnerhet om sommaren ansetts behöfelig. Då man ju i allmänhet säger, att erfarenheten är den bästa läromästaren, och då vi således från ett land, som afskaffat de flesta helgdagarne sett, att man nödgats åter införa ett nytt slag af helgdagar, så tror jag, för min del, att det vore oklokt att här i landet beträda en väg, som i ett annat stort industrielt land visat sig vara oriktig, och får på denna grund yrka afslag å motionen och bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr greffen och talmannen, att i afseende på förevarande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet deri hemställt skulle godkännas, dels, af herr *Wærm*, att kammaren med afslag å utskottets hemställan, måtte antaga hans förslag att ur 7 kap. 3 § strafflagen orden »eller högtids-» skulle utgå. Sedermera gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden;

och förklarades propositionen på godkännande af utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogos å nyo och godkändes lagutskottets den 11 och 15 innevarande februari bordlagda utlåtanden:

N:o 10, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 26 kap. 1 § rättegångsbalken; och

n:o 11, i anledning af Riksdagens justitieombudsmans hemställan om upphäfvande af 23 kap. 7 § strafflagen.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets den 17 innevarande februari bordlagda utlåtande n:o 13.

Föredrogs och godkändes lagutskottets den 17 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 14, i anledning af väckt motion om ändringar i 130 § konkurslagen samt 23 kap. 3 § strafflagen.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades friherre *von Kræmer* under tre veckor från och med den 19 i denna månad.

Justerades nio protokollsutdrag för detta sammanträde, hvarefter kammaren åtskildes kl. 12,47 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
